

POSTANOWIENIE

Dnia 22 czerwca 2023 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jarosław Matras (przewodniczący)

SSN Andrzej Siuchniński

SSN Andrzej Stępka (sprawozdawca)

po rozpoznaniu na posiedzeniu bez udziału stron w dniu 22 czerwca 2023 r.

w sprawie R. K.

skazanego za czyn z art. 13 § 1 k.k. w zw. z art. 286 § 1 k.k. i inne,

wniosku obrońcy skazanego o wznowienie postępowania

zakończonych prawomocnym wyrokiem Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia

30 listopada 2020 r., sygn. akt II AKa 65/19, utrzymującym w mocy wyrok Sądu

Okręgowego w Częstochowie z dnia 12 lipca 2018 r., sygn. akt II K 2/14,

na podstawie art. 540b § 2 k.p.k.

p o s t a n o w i ł

**oddalić wniosek, a kosztami sądowymi postępowania
wznowieniowego obciążyć skazanego R. K.**

UZASADNIENIE

W dniu 4 sierpnia 2022 r. skazany R. K. skierował do Sądu Apelacyjnego w Katowicach osobiście sporządzony wniosek o wznowienie w/w postępowania podnosząc, że nie uczestniczył w procesie, gdyż był nieprawidłowo powiadomiony o terminach rozprawy odwoławczej w dniach 16 i 30 listopada 2020 r., bowiem przebywał wówczas w Zakładzie Karnym w W., co uniemożliwiło mu skorzystanie z prawa do obrony, w szczególności z prawa do samodzielnego przesłuchania świadka.

W dniu 15 września 2022 r. skazany został wezwany do uzupełnienia w terminie 7 dni od dnia otrzymania wezwania braku formalnego pisma przez złożenie wniosku sporządzonego i podpisanego przez adwokata lub radcę prawnego, a także wniesienie stosownej opłaty (k. 8). W dniu 10 października 2022 r. na podstawie art. 526 k.p.k. wystąpił o wyznaczenie do sprawy adwokata lub radcy prawnego z urzędu w celu sporządzenia i podpisania wniosku o wznowienie postępowania.

Dnia 12 grudnia 2022 r. Sąd Najwyższy w Izbie Karnej ustanowił dla R. K. obrońcę z urzędu w osobie adw. B. S. i zlecił mu zbadanie akt sprawy Sądu Okręgowego w Częstochowie, o sygn. II K 2/14, pod kątem istnienia przesłanek do sporządzenia wniosku o wznowienie postępowania i jego sporządzenie - o ile takie podstawy istnieją - ewentualnie powiadomienie Sądu Najwyższego o niestwierdzeniu podstaw do wznowienia postępowania (k. 26).

W dniu 24 stycznia 2023 r. do Sądu Najwyższego wpłynął wniosek obrońcy z urzędu o wznowienie w trybie art. 540b § 1 k.p.k. postępowania sądowego zakończonego prawomocnym wyrokiem Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 30 listopada 2020 r., sygn. akt II AKa 65/19. Obrońca podniósł, że doszło w niniejszej sprawie do rozpoznania sprawy pod nieobecność oskarżonego, któremu nie doręczono zawiadomienia o terminie rozprawy. Oskarżony zatem nie tylko nie wiedział o terminie rozprawy, na której wydano rozstrzygnięcie, ale także nie wiedział o możliwości wydania orzeczenia pod jego nieobecność.

Sąd Najwyższy stwierdził, co następuje.

Zgodnie z art. 540b k.p.k. postępowanie sądowe zakończone prawomocnym orzeczeniem można wznowić na wniosek oskarżonego, złożony w terminie zawitym miesiąca od dnia, w którym dowiedział się o zapadłym wobec niego orzeczeniu, jeżeli sprawę rozpoznano pod nieobecność oskarżonego, któremu nie doręczono zawiadomienia o terminie posiedzenia lub rozprawy albo doręczono je w inny sposób niż osobiście, gdy wykaże on, że nie wiedział o terminie oraz o możliwości wydania orzeczenia pod jego nieobecność. Przepis ten w paragrafie 2 stanowi, że paragrafu pierwszego nie stosuje się w wypadkach, o których mowa w art. 133 § 2 k.p.k., art. 136 § 1 k.p.k. oraz art. 139 § 1 k.p.k., a także jeżeli w rozprawie lub posiedzeniu uczestniczył obrońca.

Wniosek o wznowienie postępowania na podstawie przepisu art. 540b k.p.k. można złożyć tylko w ściśle określonych okolicznościach faktycznych i procesowych. Możliwe jest więc złożenie wniosku o wznowienie postępowania, gdy zostały spełnione dwie grupy warunków. Pierwsza grupa dotyczy łącznie sposobu rozpoznania sprawy i doręczenia o niej zawiadomienia; należy we wniosku wykazać, że: 1) sprawę rozpoznano pod nieobecność oskarżonego (§ 1 – *in absentia*) oraz jego obrońcy (§ 2); ponadto 2) nie doręczono oskarżonemu zawiadomienia o terminie posiedzenia lub rozprawy; albo 3) wprawdzie doręczono zawiadomienie, ale w inny sposób niż osobiście, przy czym wniosek o wznowienie nie może być oparty na fakcie doręczenia nieosobistego, jeżeli zawiadomienie takie zostało uznane za doręczone w trybie tzw. awiza z art. 133 § 2 k.p.k. bądź w trybie art. 136 § 1 k.p.k. (odmowa przyjęcia) lub art. 139 § 1 k.p.k. (zmiana miejsca zamieszkania lub nieprzebywanie w miejscu wskazanym). Drugi warunek, to wykazanie przez oskarżonego, że nie wiedział o terminie posiedzenia lub rozprawy oraz o możliwości wydania orzeczenia pod jego nieobecność (§ 1) i było to przekonanie usprawiedliwione.

Z samej konstrukcji przepisu art. 540b § 1 k.p.k. wynika zatem, że dla skuteczności materialnej (w zakresie możliwości jego uwzględnienia) wniosku o wznowienie konieczne jest łączne spełnienie warunku w postaci wykazania braku wiedzy o terminie posiedzenia lub rozprawy, ale także wykazanie braku wiedzy o możliwości wydania orzeczenia pod nieobecność oskarżonego; wniosek ten wynika z zastosowania spójnika łącznego „oraz”, który spełnia funkcję koniunkcji zdań (zob. *postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 6 września 2022 r., I KO 78/22, LEX nr 3416089*). Ten pierwszy warunek można określić jako materialny, dotyczy bowiem okoliczności faktycznych sprawy, ten ostatni zaś warunek ma charakter mieszany, formalno-materialny (zob. *H. Kuczyńska, [w:] Kodeks postępowania karnego. Komentarz, D. Szumiło-Kulczycka (red.), Warszawa 2022, Lex/el; J. Matras [w:] Kodeks postępowania karnego. Komentarz, K. Dudka (red.), Warszawa 2020, s. 1255 i n.*). W konsekwencji art. 540b k.p.k. jest zsynchronizowany z innymi regulacjami procedury, zwłaszcza tymi dotyczącymi zasad udziału w czynnościach procesowych i zawiadamiania o terminach posiedzeń czy rozpraw. Jest oczywistym, że art. 540b § 1 k.p.k. nie znajduje zastosowania w sytuacji, gdy

nieobecny na rozprawie oskarżony został prawidłowo powiadomiony o terminie (a jedną z form prawidłowego zawiadomienia jest dwukrotne awizowanie korespondencji, o którym mowa w art. 133 § 2 k.p.k.) lub w rozprawie uczestniczył obrońca (*zob. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 13 maja 2020 r., IV KZ 14/20, LEX nr 3207661; z dnia 10 grudnia 2020 r., IV KO 72/20, LEX nr 3277767*).

W niniejszej sprawie obrońca podniósł, że rozpoznano ją pod nieobecność oskarżonego. Jego zdaniem, w toku postępowania odwoławczego Sąd Apelacyjny w Katowicach podejmował próby doręczenia korespondencji, w tym zawiadomień o terminach rozpraw na nieprawidłowy adres - „ul. [...]” W tym okresie oskarżony był pozbawiony wolności i przebywał w Zakładzie Karnym w W. – w dniu 23 czerwca 2020 r. został zatrzymany na terytorium Niemiec na podstawie europejskiego nakazu aresztowania i w dniu 7 października 2020 r. rozpoczął odbywanie kary pozbawienia wolności na terytorium RP. Wprawdzie więc doręczono oskarżonemu zawiadomienie o terminie rozprawy, ale w inny sposób niż osobiście, przy czym nie doszło do skutecznego doręczenia w rozumieniu art. 139 § 1 k.p.k. Sąd Apelacyjny w Katowicach nie dostrzegł bowiem tego, że oskarżony nie został pouczonej o nowej treści art. 75 § 1 k.p.k., obowiązującej od dnia 1 lipca 2015 r. Wprawdzie w toku postępowania przygotowawczego oskarżony został dwukrotnie pouczonej o treści art. 75 § 1 k.p.k., ale ponieważ uczyniono to w dniu 16 lipca 2012 r. (k. 989 oraz 1000), w pouczeniu tym został poinformowany, że pozostając na wolności obowiązany jest stawić się na każde wezwanie w toku postępowania karnego oraz zawiadomić organ prowadzący postępowanie o każdej zmianie miejsca zamieszkania lub pobytu trwającej dłużej niż 7 dni.

W tym stanie prawnym zaś przyjmowano, że „Przepis art. 75 § 1 k.p.k. nie nakłada na oskarżonego obowiązku powiadomienia o pozbawieniu wolności w innej sprawie. Przepis ten dotyczy oskarżonego, który pozostaje na wolności (*zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 26 lutego 2015 r., III KK 20/15, LEX nr 1646388*). Zawarte w art. 139 § 1 k.p.k. sformułowanie „strona zmieniła miejsce zamieszkania” oznaczało takie tylko zmiany miejsca zamieszkania lub pobytu, które były następstwem swobodnie podejmowanych przez stronę decyzji. Nie można więc było stosować tej normy, gdy strona została pozbawiona wolności, jako że nie

jest to zależne od woli tej osoby ani co do czasu jego trwania, ani miejsca pobytu (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 31 sierpnia 2010 r., V KK 207/10, LEX nr 603959). Po tej dacie oskarżony nie otrzymał już żadnej informacji o zmianie jego obowiązków wynikających z art. 75 § 1 k.p.k. W związku z wejściem w życie nowelizacji w dniu 1 lipca 2015 r. Sąd Okręgowy w Częstochowie na rozprawie w dniu 16 września 2015 r. zadbał o to, by obecne strony otrzymały pouczenie o uprawnieniach i obowiązkach, jednak R. K. nie był obecny na tej rozprawie (k. 4911-4919). Nie zostało mu także pouczenie w nowej formie doręczone. Tymczasem obowiązek przekazania stronom informacji o zmianie zakresu ich uprawnień i obowiązków wynikającej z treści art. 75 § 1 k.p.k. wynikał z art. 31 ustawy z dnia 27 września 2013 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw. W konsekwencji, w powiązaniu z art. 16 § 1 k.p.k. należało uznać, że na żadnym etapie postępowania R. K. nie został pouczony o obowiązku informowania o zmianie miejsca pobytu w związku z pozbawieniem wolności. Brak takiego pouczenia nie może więc wywoływać dla niego ujemnych skutków procesowych w postaci uznania, że doręczenie na podany przez niego adres, podczas gdy był on w tym czasie pozbawiony wolności, wywołuje skutki opisane w art. 139 § 1 k.p.k.

Obrońca powołał się także na to, że został wypełniony i drugi warunek wznowienia postępowania na podstawie art. 540b § 1 k.p.k., w postaci wykazania przez oskarżonego, iż nie wiedział o terminie posiedzenia lub rozprawy oraz o możliwości wydania orzeczenia pod jego nieobecność - i było to przekonanie usprawiedliwione, bowiem pouczenie przedstawione oskarżonemu do podpisu w dniu 16 lipca 2012 r. nie zawierało o tym informacji. Wskazał, że dopiero w dniu 18 listopada 2021 r. oskarżony zwrócił się do Sądu Okręgowego w Częstochowie z wnioskiem o umożliwienie zapoznania się z aktami sprawy o sygn. akt II K 2/14 (k. 6258). Akta te zostały oskarżonemu przekazane dopiero w dniu 11 stycznia 2022 r. Do Aresztu Śledczego w O. przekazano 32 tomy akt sprawy celem umożliwienia zapoznania się z nimi przez oskarżonego (6274). Z ich analizy wynika, że w dniu 12 stycznia 2022 r. oskarżony sporządził, a w dniu 13 stycznia 2022 r. nadał pismo (k. 6313) zatytułowane „Wniosek”, zwracając się do Sądu o przywrócenie na podstawie art. 126 k.p.k. terminu do wniesienia apelacji w sprawie o sygn. akt II

AKa 65/19. W dniu 13 lipca 2022 r. został on wezwany do wskazania, do jakiej instytucji złożył w/w wniosek. W odpowiedzi w dniu 18 lipca 2022 r. R. K. przesłał pismo, z którego wynikało, że skierował swój wcześniejszy wniosek do Prezesa Sądu Okręgowego w Częstochowie. W dniu 1 sierpnia 2022 r. Sąd Apelacyjny w Katowicach wezwał skazanego do sprecyzowania treści wniosku i jego istoty w terminie 7 dni. W odpowiedzi na to pismo oskarżony w dniu 5 sierpnia 2022 r. skierował do Sądu wniosek o wznowienie postępowania na podstawie art. 540b § 1 k.p.k. – stanowiący inicjację obecnego postępowania wznowieniowego. W tej sytuacji, zdaniem obrońcy, we wskazanym układzie procesowym, dopiero w dniu 12 stycznia 2022 r. oskarżony ustalił, że zapadł już wobec niego wyrok skazujący – bowiem w dniach 16 i 30 listopada 2020 r. odbyła się rozprawa, na której zapadło rozstrzygnięcie bez jego udziału.

Takie ustalenia zaś miałyby wskazywać na to, że wniosek o wznowienie postępowania oparty o przepis art. 540b § 1 k.p.k. został prawidłowo złożony w terminie zawitym miesiąca od dnia, w którym oskarżony dowiedział się o zapadłym wobec niego orzeczeniu. Trzeba w tym miejscu podkreślić, że w wypadku uchybienia temu terminowi wniosek nie może zostać przyjęty, co wynika z przepisów art. 530 § 2 k.p.k. w zw. z art. 429 § 1 k.p.k. w zw. z art. 545 § 1 k.p.k. (*por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 26 lutego 2020 r., V KZ 75/19, LEX nr 3221449*).

Rozpoznając przedmiotowy wniosek Sąd Najwyższy stwierdza, że analiza akt w niniejszej sprawie nie potwierdziła jednak argumentów przedstawionych przez obrońcę, a wręcz wykazała, że podał on fakty w sposób błędny. Nie wystąpiły bowiem podstawy umożliwiające wznowienie postępowania w tej sprawie. Kluczowa dla rozstrzygnięcia okazała się treść art. 540b § 2 k.p.k. wskazująca, że warunkiem zastosowania podstawy wznowieniowej z art. 540b § 1 k.p.k. jest to, by sprawę rozpoznano pod nieobecność zarówno samego oskarżonego jak i jego obrońcy. Zgodnie bowiem z tym przepisem, paragrafu 1 nie stosuje się w wypadkach, gdy w rozprawie lub posiedzeniu uczestniczył obrońca. Tymczasem w niniejszej sprawie apelację rozpoznano w instancji odwoławczej w dniu 16 listopada 2020 r. w obecności obrońcy z urzędu oskarżonego R. K. Zawiadomienie zostało przesłane do R. K. na adres - ul. [...] (k. 6084) i zostało dwukrotnie awizowane

(data zwrotu – 25.08.2020 r.). W dniu 16 listopada 2020 r. odbyła się rozprawa, na której nie stawiał się R. K. – jak Sąd przyjął, został on zawiadomiony prawidłowo (k. 6099). Jednak stawiał się na tej rozprawie obrońca z urzędu r.pr. J. C. Następnie, obecnych na sali zawiadomiono, że z uwagi na zawłość sprawy publikacja wyroku została odroczonego do dnia 30 listopada 2020 r. A zatem, również obrońca z urzędu oskarżonego został o tym terminie zawiadomiony, chociaż na ogłoszeniu wyroku obecny już nie był. Następnie obrońca złożył wniosek o sporządzenie uzasadnienia wyroku ogłoszonego w dniu 30 listopada 2020 r. oraz jego doręczenie wraz z odpisem wyroku na wskazany adres (k. 6111). Należy również wziąć pod uwagę szczegółowe wyjaśnienia odnoszące się do osobistego udziału oskarżonego w rozprawie, udzielone mu przez Przewodniczącego II Wydziału Karnego Sądu Okręgowego w Częstochowie (k. 6166-6167). Wyjaśnienia te są wyjątkowo szczegółowe i wynika z nich trafny wniosek, że w procedowaniu przed Sądem Apelacyjnym w Katowicach nie sposób dopatrzyć się jakichkolwiek nieprawidłowości, a zwłaszcza naruszenia prawa do obrony.

Dlatego też dalsze rozważania nie muszą być prowadzone, skoro w ewidentny sposób nie został spełniony podstawowy warunek wznowienia postępowania na podstawie art. 540b § 1 k.p.k. Nie ma więc potrzeby analizowania tego, czy wznowienie postępowania w konkretnej sprawie byłoby celowe i poddania ocenie znaczenia dla sprawy zeznań wskazanych we wniosku o wznowienie osób.

O kosztach związanych z postępowaniem wznowieniowym orzeczono na podstawie art. 639 k.p.k.

[ms]